

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม
A Study of Basic Information of Ban Kud Rang Community Kud Rang Sub-district
Kud Rang District Maha Sarakham Province

เจษฎาวุธ แก้วภูมิแห่

Jetsadawut Kaewphumhae

นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Bachelor's Degree Student in Social Sciences for Local Development Rajabhat Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: Jetsadawu1947@hotmail.com

Received: 13 September 2025 Revised: 27 September 2025 Accepted: 22 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในชุมชนบ้านกุดรัง หมู่ 7 ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 43 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า ด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและองค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง โครงสร้างพื้นฐานชุมชนของบ้านกุดรังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมการสร้างถนนคอนกรีต ขยายระบบน้ำประปาและไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานพยาบาล เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน 2) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เนื่องจากข้าวและพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพด เป็นพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านกุดรังจึงเป็นเกษตรกร การเลี้ยงวัวควาย หมู และไก่พื้นเมือง รวมถึงการค้าขายและงานทั่วไป ถือเป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดรายจ่าย ชาวบ้านบางส่วนได้จัดตั้งองค์กรเกษตรกรขึ้น ซึ่งรวมถึงกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ความเป็นเครือญาติเป็นลักษณะเด่นของชุมชนบ้านกุดรัง ประชาชนส่วนใหญ่มักมีจิตสาธารณะและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การวางแผนงานบุญ การทำงานเพื่อชุมชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ชุมชนส่วนใหญ่มักให้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและงานวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น เทศกาลบั้งไฟ เทศกาลข้าวสาร เทศกาลข้าวเหนียว และเทศกาลลอยกระทง วัดวาอารามและศาสนามีบทบาทสำคัญต่อจิตวิญญาณของชุมชน 4) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การศึกษาทุกระดับชั้นถือเป็นการกิจสำคัญอันดับต้น ๆ ของชุมชนบ้านกุดรัง แม้ว่าเยาวชนบางส่วนจะยังคงศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่โดยรอบ แต่เด็กส่วนใหญ่ในชุมชนกลับเข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาในตำบล อย่างไรก็ตาม ด้วยฐานะทางการเงินและการขาดแคลนโอกาสทางอาชีพ เยาวชนบางส่วนจึงขาดแรงผลักดันในการศึกษาต่อ และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน พบว่า ด้วยพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวนมาก เช่น บ่อน้ำและคลองที่ประชาชนใช้ดื่มกิน

ชุมชนบ้านกุตรังจึงมีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่โดยรวม อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาเรื่องการเผาขยะ ขยะครัวเรือน และขยะเกษตร ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ในด้านสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรงดี

คำสำคัญ: การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน, ชุมชน, จังหวัดมหาสารคาม

Abstract

This research consists purposes were to investigate the basic information of Ban Kut Rang Community, Kut Rang Sub-district Kut Rang District Maha Sarakham Province. This research was conducted using a qualitative approach. The research instrument was an interview form, with the target population consisting of 43 residents of Ban Kut Rang, Village No. 7 Kut Rang Sub-district Kut Rang District Maha Sarakham Province, selected through purposive sampling. The data collected from relevant documents and interviews were analyzed using content analysis. The research findings revealed that the basic information of Ban Kut Rang Community Kut Rang Sub-district, Kut Rang District Maha Sarakham Province, can be categorized as follows: 1) Infrastructure: With cooperation from government agencies and the Kut Rang Sub-districtAdministrative Organization, the community's infrastructure has been continuously developed to provide basic public services. This includes the construction of concrete roads, expansion of water supply and electricity systems within the village, establishment of a primary school, a child development center, and a local health facility, all supporting the residents' livelihoods and quality of life 2) Economy: Rice and field crops, such as cassava, sugarcane, and corn, are the main economic crops in the area. Most villagers are engaged in agriculture, while livestock raising, including cattle, buffaloes, pigs and native chickens, as well as trading and general labor, serve as supplementary occupations to increase income and reduce expenses. Some residents have established farmer organizations, including organic farming groups, silk weaving groups, and women's agricultural groups, which help enhance household income 3) Society and Culture: Kinship is a prominent feature of Ban Kut Rang Community. Most residents demonstrate public-mindedness and generosity in village activities, such as planning religious merit-making events, working for the community, and providing help when needed. The community members mutually support one another. Temples and religious practices play an important role in the community's spiritual life and cultural activities, such as the Rocket Festival, Rice Festival, Sticky Rice Festival and Loy Krathong Festival 4) Human Resource Development: Education at all levels is considered a top priority in Ban Kut Rang Community. While some youth continue their studies in secondary schools and vocational institutions in nearby areas, most children attend pre-primary and primary schools within the sub-district. However, due to financial constraints and limited career opportunities, some youth lack motivation to pursue further education and 5) Environment and Community Health: With extensive agricultural areas and natural water sources, such as ponds and canals used for consumption, Ban Kut Rang Community generally enjoys a good living

environment. However, issues such as burning waste, household trash, and agricultural waste still cause air pollution. Regarding health, most residents are generally healthy.

Keywords: Study of Basic Information, Community, Maha Sarakham Province

บทนำ

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่เป็นรากฐานของสังคมไทย การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและตรงต่อความต้องการของคนในชุมชน (สุภาภรณ์ ศรีสุข, 2563) การเข้าใจบริบทของชุมชนในทุกมิติจะช่วยให้หน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาชุมชนสามารถก้าวหน้าได้ด้วยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น หากมีความรู้พื้นฐานที่ชัดเจน องค์ประกอบสำคัญของการส่งเสริมการเติบโตอย่างต่อเนื่องและต่อเนื่องคือความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งส่งเสริมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การติดตาม และการคิด (UNDP, 2020) นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนทั้งในระดับสังคมและเศรษฐกิจ และลดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้ง เนื่องจากการวิจัยพื้นฐานชุมชนเชื่อมโยงศักยภาพภายในเข้ากับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้สร้างนโยบายและโครงการริเริ่มต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการด้านการพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้ (World Bank, 2018) ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเชิงพื้นที่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความยั่งยืน ความยืดหยุ่น และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

สอดคล้องกับการลงพื้นที่วิจัยเบื้องต้น พบว่า ชุมชนบ้านกุดรัง ตั้งอยู่ในตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม เป็นชุมชนชนบทที่สะท้อนถึงอารยธรรมเกษตรกรรมอันเรียบง่ายและสอดคล้องประสานกัน จากการศึกษาพื้นฐานของชุมชน อาชีพหลักของชาวบ้านส่วนใหญ่ ได้แก่ เกษตรกรรม เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และปลูกข้าว ความเข้มแข็งของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนสะท้อนให้เห็นได้จากกิจกรรมรองอื่น ๆ เช่น การทอดผ้า การทำงานทั่วไป และการค้าขาย ซึ่งล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ชาวบ้านกุดรัง มีความสามัคคีทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม ร่วมกันสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิม อาทิ บุญบั้งไฟ บุญข้าวประดับดิน บุญข้าใหญ่ และงานบุญอื่น ๆ ตามประเพณี 12 ประการของภาคอีสาน ชุมชนกุดรังมีวัดวาอารามและศาสนา ซึ่งยังเป็นสถานที่จัดงานสาธารณะและพิธีกรรมทางศาสนาอีกด้วย นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังดูแลการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อีกทั้ง การบูรณาการกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกร เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มทอดผ้าไหม และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถช่วยให้ชุมชนบ้านกุดรังพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้ โดยการส่งเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจครัวเรือนและสร้างรายได้เสริม เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ยังคงต้องแก้ไขปัญหาลายประการ เช่น การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การพัฒนาทักษะอาชีพ และการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาข้อมูลชุมชนของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง หมู่ 7 ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม ข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาและการกำหนดนโยบายที่คำนึงถึงความต้องการและ

ความกังวลของชุมชนอย่างเหมาะสม ชุมชนที่เข้มแข็งและมั่นคงสามารถก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้สำเร็จนั้น เกิดจากการที่ข้อมูลเหล่านี้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุตรัง ตำบลกุตรัง อำเภอกุตรัง จังหวัดมหาสารคาม

การบททวนวรรณกรรม

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนถือเป็นกระบวนการสำคัญในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม เพราะเป็นการทำความเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาเป็นไปอย่างตรงจุดและยั่งยืน (สุภาภรณ์ ศรีสุข, 2563) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานยังช่วยให้เห็นถึงศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว ในด้านเศรษฐกิจ งานของพงษ์ศักดิ์ วัฒนานุกุล (2562) ชี้ให้เห็นว่าชุมชนเกษตรกรรมส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้หลักจากการทำนาและอาชีพเสริมที่พึ่งพาทรัพยากรในพื้นที่ เช่น การทอผ้าไหม การเลี้ยงสัตว์ และการค้าขายขนาดเล็ก ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนท้องถิ่น แต่ยังประสบปัญหารายได้ไม่มั่นคงและการเข้าถึงแหล่งทุนจำกัด การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากจึงต้องเน้นการพัฒนาอาชีพเสริม และการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในด้านสังคมและวัฒนธรรม จิราภรณ์ นามวงศ์ (2561) ระบุว่าชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม และการสืบสานประเพณีท้องถิ่น เช่น บุญบั้งไฟ บุญข้าวประดับดิน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความสามัคคีและอัตลักษณ์ของชุมชน ในด้านสุขภาพ อีกทั้ง กาญจนา ศรีสวัสดิ์ (2564) พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวานและความดันโลหิตสูง ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมการบริโภคอาหารและการขาดการออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกโดยอาศัยบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชนบท

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านกุตรัง หมู่ 7 ตำบลกุตรัง อำเภอกุตรัง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 43 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจงทั้งหมด

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุตรัง ตำบลกุตรัง อำเภอกุตรัง จังหวัดมหาสารคาม และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

พบว่า ด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและองค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง โครงสร้างพื้นฐานชุมชนของบ้านกุดรัง ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมการสร้างถนนคอนกรีต ขยายระบบน้ำประปาและไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานพยาบาล เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน ยังคงต้องปรับปรุงในด้านต่าง ๆ เช่น ระบบระบายน้ำ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และการเชื่อมโยงการคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน

2. ด้านเศรษฐกิจ

พบว่า เนื่องจากข้าวและพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพด เป็นพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านกุดรังจึงเป็นเกษตรกร การเลี้ยงวัวควาย หมู และไก่พื้นเมือง รวมถึงการค้าขายและงานทั่วไป ถือเป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดรายจ่าย ชาวบ้านบางส่วนได้จัดตั้งองค์กรเกษตรกรขึ้น ซึ่งรวมถึงกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ปัญหาเศรษฐกิจหลักยังคงมีอยู่ ได้แก่ ราคาผลผลิตที่ผันผวน การขาดแคลนช่องทางการตลาดที่เชื่อถือได้ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำกัด เพื่อความยั่งยืน ควรมีการให้ความช่วยเหลือด้านการเติบโตทางวิชาชีพและการจัดการเศรษฐกิจชุมชน

3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

พบว่า ความเป็นเครือญาติเป็นลักษณะเด่นของชุมชนบ้านกุดรัง ประชาชนส่วนใหญ่มีจิตสาธารณะและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การวางแผนงานบุญ การทำงานเพื่อชุมชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ชุมชนส่วนใหญ่ มักให้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและงานวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น เทศกาลบั้งไฟ เทศกาลข้าวสาร เทศกาลข้าวเหนียว และเทศกาลลอยกระทง วัดวาอารามและศาสนามีบทบาทสำคัญต่อจิตวิญญาณของชุมชน ประเพณีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงได้รับการสืบทอดและสืบทอดต่อไป ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของชุมชนยังคงดำรงอยู่

4. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

พบว่า การศึกษาทุกระดับชั้นถือเป็นภารกิจสำคัญอันดับต้นๆ ของชุมชนบ้านกุดรัง แม้ว่าเยาวชนบางส่วนจะยังคงศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่โดยรอบ แต่เด็กส่วนใหญ่ในชุมชนกลับเข้าเรียนในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

และประถมศึกษาในตำบล อย่างไรก็ตาม ด้วยฐานะทางการเงินและการขาดแคลนโอกาสทางอาชีพเยาวชนบางส่วนจึงขาดแรงผลักดันในการศึกษาต่อ นอกจากนี้ การเข้าถึงการฝึกอบรมวิชาชีพและการพัฒนาทักษะของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุยังคงไม่เพียงพอ ดังนั้น การสนับสนุนโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคโนโลยีการเกษตร และการฝึกอาชีพ จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

5. ด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน

พบว่า ด้วยพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวนมาก เช่น บ่อน้ำและคลองที่ประชาชนใช้ดื่มกิน ชุมชนบ้านกุดรังจึงมีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่โดยรวม อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาเรื่องการเผาขยะ ขยะครัวเรือน และขยะเกษตร ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ในด้านสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรงดี อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการกินที่ไม่ดีและการไม่ออกกำลังกายมีความเชื่อมโยงกับโรคเรื้อรังหลายชนิด เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และคอเลสเตอรอลสูง ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาวของประชาชน องค์การสาธารณสุขจึงควรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมสุขภาพ การวางแผนการออกกำลังกาย และการให้ความรู้ด้านโภชนาการ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า ด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและองค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง โครงสร้างพื้นฐานชุมชนของบ้านกุดรังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมการสร้างถนนคอนกรีต ขยายระบบน้ำประปาและไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน จัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานพยาบาล เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน ยังคงต้องปรับปรุงในด้านต่าง ๆ เช่น ระบบระบายน้ำ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และการเชื่อมโยงการคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน

1. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เนื่องจากข้าวและพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพด เป็นพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านกุดรังจึงเป็นเกษตรกร การเลี้ยงวัวควาย หมู และไก่พื้นเมือง รวมถึงการค้าขายและงานทั่วไป ถือเป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดรายจ่าย ชาวบ้านบางส่วนได้จัดตั้งองค์กรเกษตรกรขึ้น ซึ่งรวมถึงกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ปัญหาเศรษฐกิจหลักยังคงมีอยู่ ได้แก่ ราคาผลผลิตที่ผันผวน การขาดแคลนช่องทางการตลาดที่เชื่อถือได้ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำกัด เพื่อความยั่งยืน ควรมีการให้ความช่วยเหลือด้านการเติบโตทางวิชาชีพและการจัดการเศรษฐกิจชุมชน

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ความเป็นเครือญาติเป็นลักษณะเด่นของชุมชนบ้านกุดรัง ประชาชนส่วนใหญ่มักมีจิตสาธารณะและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การวางแผนงานบุญ การทำงานเพื่อชุมชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ชุมชนส่วนใหญ่มักให้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและงานวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น เทศกาลบั้งไฟ เทศกาลข้าวสาร เทศกาลข้าวเหนียว และเทศกาลลอยกระทง วัฒนาอารามและศาสนามีบทบาทสำคัญต่อจิตวิญญาณของชุมชน ประเพณีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงได้รับการสืบทอดและสืบทอดต่อไป ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของชุมชนยังคงดำรงอยู่

4. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การศึกษาทุกระดับชั้นถือเป็นการกิจสำคัญอันดับต้นๆ ของชุมชนบ้านกุดรัง แม้ว่าเยาวชนบางส่วนจะยังคงศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่โดยรอบ แต่เด็กส่วนใหญ่ในชุมชนกลับเข้าเรียนในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาในตำบล อย่างไรก็ตาม ด้วยฐานะทางการเงินและการขาดแคลนโอกาสทางอาชีพ เยาวชนบางส่วนจึงขาดแรงผลักดันในการศึกษาต่อ นอกจากนี้ การเข้าถึงการฝึกอบรมวิชาชีพและการพัฒนาทักษะของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุยังคงไม่เพียงพอ ดังนั้น การสนับสนุนโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคโนโลยีการเกษตร และการฝึกอาชีพ จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

5. ด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน พบว่า ด้วยพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวนมาก เช่น บ่อน้ำและคลองที่ประชาชนใช้ดื่มกิน ชุมชนบ้านกุดรังจึงมีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่โดยรวม อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาเรื่องการเผาขยะ ขยะครัวเรือน และขยะเกษตร ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ในด้านสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรงดี อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการกินที่ไม่ดีและการไม่ออกกำลังกายมีความเชื่อมโยงกับโรคเรื้อรังหลายชนิด เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และคอเลสเตอรอลสูง ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาวของประชาชน องค์การสาธารณสุขจึงควรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมสุขภาพ การวางแผนการออกกำลังกาย และการให้ความรู้ด้านโภชนาการ

สอดคล้องกับผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านกุดรังมีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและปลูกพืชไร่ ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา แก้วอุดร (2563) ที่กล่าวว่า ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีรายได้ไม่แน่นอนเนื่องจากพึ่งพาผลผลิตทางธรรมชาติ การรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งในชุมชนบ้านกุดรังมีลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจนผ่านการรวมกลุ่มเกษตรอินทรีย์และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าชุมชนบ้านกุดรังมีความเข้มแข็งทางสังคมสูง เนื่องจากมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและมีวัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนา พิชิตพงศ์ (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าความสามัคคีและการยึดมั่นในวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการคงอยู่ของชุมชนชนบทไทย โดยเฉพาะในภาคอีสานที่ยังรักษาประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น การดำรงอยู่ของประเพณีบุญบั้งไฟ บุญกุ่มข้าวใหญ่ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ในชุมชนบ้านกุดรังจึงสะท้อนถึงทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการดูแลสุขภาพตนเอง โดยเฉพาะปัญหาขยะและโรคเรื้อรังที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับสุริพร ภูมิโยธา (2562) ที่ระบุว่าชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักประสบปัญหาด้านสุขภาพจากการขาดความรู้ด้านโภชนาการและการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างสุขภาพที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนและแหล่งน้ำ ก็มีส่วนสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับอภิชาติ มหาชนก (2560) ที่ชี้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท

โดยสรุป การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านกุดรังสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม แม้จะยังมีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม แต่หากได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในด้านอาชีพ การศึกษา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ก็จะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และก้าวสู่ความยั่งยืนในอนาคต

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

1. **ด้านเศรษฐกิจของชุมชน** พบว่า จากการศึกษาพบว่าประชาชนในชุมชนบ้านกุดรังส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำนา ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่ายในครัวเรือน รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับฤดูกาลและสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีผลต่อผลผลิตและราคาสินค้าเกษตรในแต่ละปี ช่วงที่ไม่มีการเพาะปลูก ประชาชนบางส่วนประกอบอาชีพเสริม เช่น การทอผ้า การค้าขาย หรือรับจ้างทั่วไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพึ่งพาตนเองและการปรับตัวของคนในชุมชน อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาด้านรายได้ไม่มั่นคงและการเข้าถึงแหล่งทุนทางการเงินที่จำกัด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

2. **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** พบว่า ชุมชนบ้านกุดรังเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและมีวัฒนธรรมประเพณีอันเข้มแข็ง ประชาชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานศพ และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าไหม การจักสาน และการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ นอกจากนี้ วัดในชุมชนยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและเป็นสถานที่จัดกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนยังรักษาเอกลักษณ์และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างดี

3. **ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต** พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางถึงดี แต่ยังพบปัญหาโรคเรื้อรังที่เกิดจากพฤติกรรมกรรมการบริโภค เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และไขมันในเลือดสูง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกมากขึ้น ชุมชนมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่เข้มแข็ง และมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพประจำปี และการให้ความรู้เรื่องโภชนาการ อย่างไรก็ตามยังมีความจำกัดในด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคลสำหรับดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้ตรงกับศักยภาพและความต้องการของประชาชน เช่น การจัดสรรทรัพยากร ด้านน้ำ ดิน และการสนับสนุนอาชีพเกษตรกรรมและไร่นาสวนผสม

1.2 ควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยชีวภาพ และการจัดการน้ำฝน เพื่อเพิ่มผลผลิตและความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการปรับปรุงดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรในพื้นที่ที่พึ่งพาน้ำฝนเพียงฤดูเดียว

2.2 ควรขยายการวิจัยไปยังศักยภาพด้านอาชีพเสริมและเศรษฐกิจชุมชน เช่น การเลี้ยงสัตว์ การทำไร่นาสวนผสม หรือการตลาดผลิตผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ศรีสวัสดิ์. (2564). สุขภาพชุมชนกับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. *วารสารวิจัยสาธารณสุข*, 34(3), 112-126.

- จิราภรณ์ นามวงศ์. (2561). ทิศทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 8(2), 45–60.
- จินตนา แก้วอุดร. (2563). การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 8(2), 45–59.
- พงษ์ศักดิ์ วัฒนานุกุล. (2562). เศรษฐกิจชุมชนกับการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่น*, 12(1), 89–104.
- พัฒนา พิชิตพงศ์. (2561). ทิศทางวัฒนธรรมกับความเข้มแข็งของชุมชนชนบทไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(1), 33–48.
- สุภาภรณ์ ศรีสุข. (2563). การศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริพร ภูมิโยธา. (2562). การส่งเสริมสุขภาพชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม*, 23(1), 12–24.
- อภิชาติ มหาชนก. (2560). การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และการพัฒนา*, 5(3), 101–118.
- World Bank. (2018). *Sustainable communities: A framework for development*. Washington, DC: World Bank.
- United Nations Development Programme. (2020). *Human development report 2020: The next frontier Human development and the Anthropocene*. New York: UNDP.